

PRAKTIJKGIDS BEMESTING

WETTELIJK KADER

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Coördinatie: Geert Rombouts

Auteurs(s): Geert Rombouts, Kristien Reyns

- Vlaamse Landmaatschappij - *Luc Gallopyn, Koen Cochez*
- Vlaamse Milieumaatschappij - *Kor Van Hoof, Ann Huysmans*

Lectoren:

- Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling – *Tsang Tsey Chow, Karen Demeulemeester*
- Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid - *Gert Luypaert, Ingrid Dekeyser*
- Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond en Natuurlijke rijkdommen – *Joost Salomez*
- Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting - *Dirk Coomans*
- Boerenbond – *Toon De Keukelaere*
- Algemeen Boerensyndicaat – *Guy Depraetere*

Datum: 15/01/2014

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefveringe, secretaris-generaal

Depotnummer

D/2014/3241/012

Lay-out

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Ontwerp cover: Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid – *Seppe Bernar*

Foto's

Cover: Hooibeekhoeve

Afbeelding 1: Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid

Afbeelding 2: VLM

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

De gids is enkel digitaal beschikbaar.

Een digitale versie vindt u terug op

www.vlaanderen.be/landbouw/praktijkgidsen

INHOUD

PRAKTIJKGIDS BEMESTING	0
1 VERANTWOORDING	1
1.1 Waarom een praktijkgids bemesting?	1
1.2 Waarop moet ik letten bij het plannen en uitvoeren van bemesting?.....	1
1.3 Wat als ik te weinig of te veel bemest?	1
2 INLEIDING	2
2.1 Welke nutriënten zijn de oorzaak van een verminderde waterkwaliteit en waarom?	2
2.2 Is de Vlaamse land- en tuinbouwer (mee) verantwoordelijk voor waterverontreiniging door nutriënten?.....	2
2.3 Welke maatregelen neemt de overheid om verontreiniging door nutriënten afkomstig van bemesting vanuit de landbouw tegen te gaan?	3
2.3.1 Mestdecreet	3
2.3.2 MAP4	4
2.4 Hoe ondersteunt de Vlaamse overheid de sector om de ambitieuze doelstellingen van MAP4 te realiseren?.....	4
2.5 Hoe kan ik als land- of tuinbouwer via bemesting een bijdrage leveren tot het verbeteren van de waterkwaliteit?	5
3 DE MESTWETGEVING BINNEN EEN BREDER KADER VAN EUROPESE EN VLAAMSE WETGEVING	6
3.1 Nitraatrichtlijn	6
3.2 Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn	6
3.3 Nutriëntennormen voor oppervlaktewater	7
3.4 Nutriëntennormen voor grondwater.....	7
3.5 Richtlijnen betreffende luchtkwaliteit en klimaatbeleid	8
3.6 Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid en randvoorwaarden	8
4 DE VLAAMSE MESTWETGEVING	9
5 BEMESTINGSNORMEN	10
5.1 Stikstof.....	10
5.1.1 Hoe zijn de bemestingsnormen voor stikstof tot stand gekomen?	10
5.1.2 Totale N of werkzame N?.....	10
5.2 Welke bemestingsnorm is er van toepassing voor stikstof?.....	11
5.3 Fosfaat	11
5.3.1 Hoe zijn de bemestingsnormen voor fosfaat tot stand gekomen?.....	11
5.3.2 Welke bemestingsnorm is van toepassing voor fosfaat?.....	12
5.4 Afwijkende bemestingsnormen voor kwetsbare gebieden?.....	12
5.4.1 Derogatie toepassen?.....	13
5.4.2 Is het perceel (niet) fosfaatverzadigd?	13
5.4.3 Kan ik afwijken van de nulbemesting in natuurgebieden?	14
5.4.4 Mijn perceel is van een ander bodemtype! Wat nu?	14
5.4.5 Kan ik mijn percelen uit focusgebied krijgen?.....	15

5.5	Wat met agromilieuverbintenissen (ALV) en beheerovereenkomsten (VLM)?.....	16
6	NITRAATRESIDU	17
6.1	Er zijn verschillende “soorten” nitraatresidu!?	17
6.2	Welke informatie levert zo’n nitraatresidu op? De bemesting kan toch niet retro-actief aangepast worden!	17
6.3	Wat zijn de drempelwaarden?.....	18
6.4	Welke maatregelenpakketten kunnen opgelegd worden?.....	19
7	UITRIJREGELING	20
7.1	Hoe wordt de uitrijregeling nu bepaald?	20
7.1.1	Wat zijn de regels voor het oordeelkundig uitrijden van mest?	20
7.1.2	Wanneer mag ik welke mest uitrijden?.....	20
7.1.3	Welke voorwaarden moet ik naleven als ik na de oogst van een hoofdteelt nog wil bemesten?	21
8	ZIJN ER OOK BEPALINGEN OVER DE MANIER VAN TOEDIENEN VAN MEST?.....	22
8.1	Waarom moet mest emissiearm toegediend worden?.....	22
8.1.1	Wat is emissiearm mest uitrijden?	22
8.1.2	Welke meststoffen hoeven niet emissiearm te worden aangewend?	23
8.1.3	Wat met specifieke meststoffen?	23
9	MAG IK NOG VASTE DIERLIJKE MEST OPSLAAN OP LANDBOUWGROND?	24
10	ZIJN ER ELEKTRONISCHE HULPMIDDELEN?.....	24
11	WAAR KAN IK ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING VINDEN?.....	25
11.1	Mestbank	25
11.2	Bedrijfsadvies.....	25
11.3	Praktijkcentra	25
11.4	Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB vzw)	25
AFKORTINGENLIJST.....		27
AFBEELDINGENLIJST		28
TABELLENLIJST		28

1 VERANTWOORDING

1.1 Waarom een praktijkgids bemesting?

Als land- en tuinbouwer weet u dat een rendabele teelt enkel mogelijk is wanneer goede opbrengsten gecombineerd worden met een meer dan behoorlijke kwaliteit van de geoogste producten. Via bodembewerkingen en bemesting beïnvloedt u in belangrijke mate de omstandigheden waarin de teelt zich kan ontwikkelen. **U heeft de sleutel tot succes dan ook voor een belangrijk deel zelf in handen.**

Het is immers van groot belang dat u als teler zorg draagt voor **een optimale conditie van de bodem**. Een aantal algemene kenmerken zoals textuur, goede structuur, optimale waterhuishouding en zuurtegraad of pH kunnen gezien worden als basisvoorwaarden. Daarnaast is een aangepaste voedingstoestand van de bodem en de opneembaarheid van de nutriënten of voedingselementen door de plant, zeer belangrijk voor een vlotte ontwikkeling en een goede gezondheid van het geteelde gewas. Het spreekt dan ook voor zich dat bodembewerkingen en bemesting uitgevoerd moeten worden met kennis van zaken, en niets aan het toeval overgelaten mag worden.

Deze praktijkgids heeft tot doel elke land- en tuinbouwer in Vlaanderen **een leidraad** te bieden bij de bemesting van gewassen, dit met het oog op een **economisch rendabele en duurzame teelt** met respect voor vereisten op het vlak van milieukwaliteit.

1.2 Waarop moet ik letten bij het plannen en uitvoeren van bemesting?

Bemesten heeft tot doel om een teelt in voldoende mate te voorzien van **alle voedingselementen** die nodig zijn voor een optimale productie. Vanuit zuiver economisch oogpunt is de grens van het optimale bereikt wanneer de extra opbrengst die gerealiseerd wordt door de toediening van 1 kg meststof niet hoger is dan de kosten die gemaakt worden voor die extra kilogram meststof.

In de praktijk is het echter niet eenvoudig om voor een specifieke teelt de behoefte aan de verschillende voedingselementen precies te kennen. Eerst en vooral kan, afhankelijk van (bestemming van) de teelt zelf, de behoefte sterk variëren (bv. diepvriesindustrie versus versmarkt). Ook de bodem zal, afhankelijk van de voedingstoestand van het perceel, een zekere hoeveelheid voedingsstoffen zelf leveren. Bovendien slaat een beperkte hoeveelheid van bepaalde elementen, (bv. stikstof) neer vanuit de atmosfeer (depositie). Tot slot hoeven niet alle benodigde elementen elk jaar via bemesting te worden aangebracht.

Enkel het verschil tussen de totale behoefte van het geteelde gewas en de hoeveelheid die de bouwvoor zelf kan leveren, moet via bemesting worden aangevuld.

1.3 Wat als ik te weinig of te veel bemest?

Hoe beter u erin slaagt precies te bemesten volgens de behoefte, hoe groter de kans op succes. Zowel een teveel als een tekort aan bepaalde voedingselementen kan, afhankelijk van de teelt, niet alleen het productievolume maar ook de kwaliteit van het geoogste product negatief beïnvloeden. Een laag eiwitgehalte in het gras bij stikstoftekort, een lager suikergehalte bij suikerbieten en toenemende legergevoeligheid van granen bij een overaanbod aan stikstof zijn enkele bekende voorbeelden.

Zowel te veel als te weinig bemesten kan nadelig zijn voor productie en kwaliteit

Bovendien kunnen verliezen bij een overaanbod erg nadelige gevolgen hebben voor het leefmilieu. Als land- of tuinbouwer bent u, veel meer nog dan ondernemers uit andere sectoren, afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen (bodem, water, lucht, klimaat) en van biologische processen. Dit maakt management in de landbouw tot een bijzonder flexibel en dynamisch gegeven. U hebt er als sector alle belang bij dat die natuurlijke hulpbronnen in goede toestand worden gehouden, en dat zowel naar kwaliteit als naar kwantiteit of beschikbaarheid. Dat Europa daarvoor ook alles in het werk probeert te stellen, komt tot uiting in een aantal richtlijnen. Hierbij zijn de Kaderrichtlijn water en de Nitraatrichtlijn de meest bepalende voor het wettelijk kader inzake bemesting. Vanuit dat oogpunt heeft deze praktijkgids bemesting dan ook een duidelijk band met de [praktijkgids water](#).

2 INLEIDING

2.1 Welke nutriënten zijn de oorzaak van een verminderde waterkwaliteit en waarom?

Op het einde van vorige eeuw werd vastgesteld dat de biologische en chemische kwaliteit van de waterlopen in Vlaanderen er sterk op achteruit ging. In tal van waterlopen was het visbestand er slecht aan toe of zelfs volledig verdwenen en daalde de diversiteit aan planten in het water. Eén van de belangrijkste oorzaken was het tekort aan zuurstof door een toenemende eutrofiëring en algengroei. Aan de basis van dit fenomeen lagen onder meer de hoge concentraties aan fosfor en stikstof in het water.

Deze aanrijking, of ongewenste toename van de vruchtbaarheid van ons leefmilieu, noemen we vermessing of eutrofiëring. Vooral stikstof- en fosforverbindingen spelen een belangrijke rol in dit proces waarbij fosfor het meest sturende element is in het water voor deze eutrofiëring.

Een overmaat aan nutriënten in het water zorgt ervoor dat bepaalde plantensoorten in een waterloop zich explosief ontwikkelen. Hierdoor vermindert de doorzichtigheid van het water, zien jagende vissen hun prooi niet meer en krijgen ondergedoken waterplanten onvoldoende licht. 's Nachts kunnen dan zuurstoftekorten in het water ontstaan, overdag krijgt men net het omgekeerde nl. een oververzadiging aan zuurstof. Beide fenomenen worden veroorzaakt door wierbloei of massale ontwikkeling van waterplanten. Gevoelige soorten verdwijnen snel bij een verlaagde zuurstofconcentratie, anderzijds is een oververzadiging aan zuurstof schadelijk voor de vissen.

Te veel stikstof en fosfor in het water zijn erg nadelig voor de waterkwaliteit

Meer informatie over eutrofiëring vindt u op de website van de [Vlaamse Milieumaatschappij](#).

2.2 Is de Vlaamse land- en tuinbouwer (mee) verantwoordelijk voor waterverontreiniging door nutriënten?

De intensiteit en productiviteit van de landbouw in Vlaanderen is de afgelopen zestig jaar sterk toegenomen. Mee door de inzet van belangrijke hoeveelheden meststof, waarbij stikstof en fosfor

naast kalium de hoofdelementen zijn, tracht elke landbouwer te zorgen voor een gezonde en ongeremde gewasontwikkeling. Deze voedingsstoffen worden echter lang niet volledig door de geteelde gewassen opgenomen. Een deel verspreidt zich via de bodem en het water in ons leefmilieu.

Voorals stikstof in de vorm van nitraat is bijzonder goed oplosbaar in water en kan daardoor gemakkelijk uitspoelen, in het bijzonder tijdens perioden met een neerslagoverschot. Dit zorgt ervoor dat de stikstof die, na de oogst van de gewassen, in het najaar in de bodem achterblijft, gemakkelijk uitspoelt naar het ondiepe grondwater. Zo kan het via afwatering terechtkomen in het oppervlaktewater of na verloop van tijd in het diepe grondwater. Als het aanbod in de bodem via bemesting groter is dan wat de planten kunnen opnemen, zijn verliezen naar het milieu nagenoeg onvermijdelijk.

Uitvoering van de mestwetgeving levert ook wat op voor de luchtkwaliteit en het klimaat

Wat fosfaten betreft, is het verhaal heel anders. De meeste bodems kunnen vrij grote hoeveelheden fosfaat vasthouden. Maar die bindingscapaciteit is niet onbeperkt, en door het overmatige gebruik van fosfaat in het verleden bereiken **heel wat landbouwpercelen in Vlaanderen een hoge graad van verzadiging**. Op dergelijke percelen kan fosfaat doorslaan.

Een andere belangrijke bron van verontreiniging van oppervlaktewater door fosfaat, en in mindere mate ook door stikstof, is de zogenaamde **run off**. Dit houdt in dat bodemdeeltjes samen met daaraan gebonden fosfaat, afstromen naar de beek of ander nabijgelegen oppervlaktewater. Vooral afspoeling van akkerland in **erosiegevoelige gebieden** kan zo een belangrijke bron van verontreiniging zijn. Bovendien gaat op die manier vruchtbare grond verloren en zorgt het sediment op andere plaatsen voor overlast.

2.3 Welke maatregelen neemt de overheid om verontreiniging door nutriënten afkomstig van bemesting vanuit de landbouw tegen te gaan?

Landsgrenzen vormen geen fysieke belemmering voor water en daarom werden op Europees niveau regels uitgevaardigd om de waterkwaliteit te verbeteren. Een overzicht van Europese en Vlaamse regelgeving waarin de mestwetgeving is ingebed vindt u onder [3](#)

2.3.1 Mestdecreet

Om uitvoering te geven aan de Nitraatrichtlijn voerde Vlaanderen in 1991 voor het eerst een [Mestdecreet](#) in en werkte Vlaanderen nadien in nauw overleg met Europa achtereenvolgens verschillende mestactieprogramma's (MAP) uit met de focus op eerder aangeduide kwetsbare gebieden. Na de veroordeling door het Europese Hof van Justitie besliste Vlaanderen dat het hele grondgebied 'Kwetsbaar gebied Water' werd. Op 22 december 2006 werd een nieuw decreet aangenomen in verband met de bescherming van het leefmilieu tegen verontreiniging door nutriënten uit agrarische bronnen, of kortweg het Mestdecreet genoemd.

Voor de opvolging van de kwaliteit van het oppervlaktewater werd vanaf 1999 een meetnet van circa 260 zogenaamde MAP-meetpunten uitgebouwd. Dat meetnet werd in 2003 uitgebreid tot circa 800 meetplaatsen met als doel de kwetsbare gebieden meer gedetailleerd te kunnen afbakenen. Dit verklaart waarom Vlaanderen zo'n dicht meetnet heeft in vergelijking met andere lidstaten van de EU. Deze meetpunten worden op regelmatige basis bemonsterd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). In 2003 werd ook een meetnet uitgewerkt voor de opvolging van de kwaliteit van het grondwater.

2.3.2 MAP4

In uitvoering van het vierde actieprogramma MAP4 werd het Mestdecreet van 2006 voor het laatst gewijzigd op 4 mei 2011. Nadien werd de Beschikking van 29 juni 2011 van de Europese Commissie inzake toekenning van derogatie in enkele uitvoeringsbesluiten omgezet. Hierbij geeft Europa, mits voldaan wordt aan een reeks bijkomende voorwaarden, Vlaanderen de toestemming om voor bepaalde teelten of teeltcombinaties, af te wijken van de algemeen geldende norm van maximaal 170 N/ha uit dierlijke mest. De totale bemestingsnorm (alle meststoffen samen) voor stikstof wordt daarbij echter niet verhoogd.

MAP4 bevat ambitieuze doelstellingen om de nitraatconcentraties in grond- en oppervlaktewater verder te verlagen. Concreet betekent dit dat, tijdens het lopende actieprogramma 2011 - 2014, het aantal MAP-meetpunten met minstens 1 overschrijding van de norm van 50 mg/l moet dalen van 30% (= aandeel bij de start van MAP4) naar maximaal 16% van het totaal aantal meetpunten. En tijdens het volgende actieprogramma 2015 - 2018 moet dit aantal verder dalen naar maximaal 5%.

Voor grondwater wordt een daling verwacht van het gemiddelde nitraatgehalte voor de bovenste filter met telkens 10% voor elke periode van 4 jaar tot de grens van 32 mg/l in 2018. Om dat te bereiken werden een aantal maximale [bemestingsnormen \(5\)](#) gevoelig verscherpt. Er worden ook maatregelen opgelegd aan landbouwers die bepaalde nitraatresidu-drempelwaarden overschrijden. Ook het moment waarop mest kan worden gebruikt is cruciaal en dat werd nog verder aangescherpt in MAP4. Verder is er een beheersing van de veestapel via nutriëntenemissierechten, wordt er dierlijke mest verwerkt en worden nutriëntarmere voeders gebruikt.

2.4 Hoe ondersteunt de Vlaamse overheid de sector om de ambitieuze doelstellingen van MAP4 te realiseren?

Om de vooropgestelde doelstellingen te helpen realiseren en de implementatie van de regels en normen van MAP4 te vergemakkelijken, heeft de Vlaamse Regering een flankerend beleid uitgewerkt. Daarbij werd het **'Platform onderzoek en voorlichting voor duurzame bemesting'** in het leven geroepen, om noodzakelijk bijkomend onderzoek te stroomlijnen. Onder meer het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), universiteiten, hogescholen en de praktijkcentra land- en tuinbouw maken deel uit van dit platform.

Bovendien werd ook het **'Coördinatiecentrum voor voorlichting en begeleiding duurzame bemesting' (CVBB vzw)** opgericht. Dit coördinatiecentrum is ondermeer verantwoordelijk voor de individuele begeleiding van bedrijven en de oprichting en werking van waterkwaliteitsgroepen.

Verder maakte de Vlaamse Regering heel wat middelen vrij voor de uitvoering van **demonstratieprojecten** gericht op een meer duurzame bemesting en voor de ondersteuning via het **Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)** van investeringen voor bijkomende opslag voor vaste mest en kleinschalige mestverwerking zoals mestscheiding.

Op het vlak van **administratieve vereenvoudiging** en verbetering van de dienstverlening via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij en het e-loket van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) wordt meer dan ooit samengewerkt tussen de diensten van VLM Mestbank en het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Zo is het sinds 2012 mogelijk dat iedere landbouwer op basis van de perceelsgegevens uit de verzamelaanvraag, via het e-loket de mogelijkheden voor de afzet van dierlijke mest op zijn percelen kan aflezen.

2.5 Hoe kan ik als land- of tuinbouwer via bemesting een bijdrage leveren tot het verbeteren van de waterkwaliteit?

Het correct naleven van de regels en normen van het Mestdecreet is een minimumvoorwaarde. Maar ook dat levert niet altijd het gewenste resultaat op betreffende goede waterkwaliteit omdat het in een aantal situaties nodig is om verder te gaan. Daarvoor zijn een grondige kennis, aangepaste bemestingstechnieken en -management en de inzet van de meest moderne technologie noodzakelijk.

Met deze *Praktijkgids Bemesting* willen we u daarvoor een leidraad aanreiken.

Naast het naleven van de wettelijke verplichtingen is uw vakmanschap op vlak van bemesting essentieel om tot de gewenste resultaten te komen.

3 DE MESTWETGEVING BINNEN EEN BREDER KADER VAN EUROPESE EN VLAAMSE WETGEVING

Zoals hiervoor reeds beschreven, zijn hoge concentraties nutriënten die niet door het geteelde gewas kunnen worden opgenomen schadelijk voor mens en milieu. Ze zijn ook een belangrijke bron van waterverontreiniging.

Europa zet Vlaanderen aan tot een doorgedreven aanpak voor de bescherming van oppervlaktewater en grondwater. Daarom werden spelregels vastgelegd in Europese richtlijnen. Vlaanderen moet de richtlijnen omzetten in Vlaamse wetgeving en is verplicht de richtlijnen uit te voeren. Daarbij wordt ook een belangrijke bijdrage verwacht van de land- en tuinbouwsector.

De nitraatrichtlijn die de basis vormt voor de Vlaamse mestwetgeving maakt, deel uit van een breder kader van Europese milieuwetgeving:

- de Kaderrichtlijn Water
- de Grondwaterrichtlijn
- het lucht- en klimaatbeleid

Ook het gemeenschappelijk landbouwbeleid zet landbouwers ertoe aan om te voldoen aan de milieudoelstellingen.

3.1 Nitraatrichtlijn

Sinds 1991 is de Europese Nitraatrichtlijn erop gericht te voorkomen dat nitraten uit agrarische bronnen het oppervlakte- en grondwater verontreinigen. Daarbij beoogt de Richtlijn niet alleen drinkwaterbronnen te beschermen, maar ook verdere ecologische schade door eutrofiëring in het algemeen te voorkomen. De nitraatrichtlijn legt een kwaliteitsdoelstelling vast voor grond- en oppervlaktewater: maximum 50 mg nitraat per liter. De lidstaten hebben de opdracht goede landbouwpraktijken te stimuleren en actieprogramma's op te stellen die door landbouwers in nitraatgevoelige zones verplicht moeten worden uitgevoerd. Sinds 2007 is Vlaanderen volledig ingekleurd als kwetsbaar gebied.

Het mestdecreet, zijn uitvoeringsbesluiten en het bijhorend actieprogramma (MAP) zijn sinds 1991 voor Vlaanderen een belangrijke pijler om te voldoen aan de voorwaarden van de Europese Nitraatrichtlijn. Zie hoger onder 2.3.1 en 2.3.2

3.2 Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn

In 2000 werd de *kaderrichtlijn Water* (2000/60/EG) uitgevaardigd die uitgaat van een alomvattende, grens- en sectoroverschrijdende aanpak van de waterproblematiek. Zowel het oppervlaktewater als het grondwater moeten een goede kwalitatieve (fysico-chemische en ecologische) toestand bereiken tegen 2015, met uitstelmogelijkheid tot 2021 of 2027. De Europese *grondwaterrichtlijn* (2006/118/EG), een dochterrichtlijn van de kaderrichtlijn Water, richt zich specifiek op het beschermen van de chemische kwaliteit van het grondwater. Ze bevestigt dat de nitraatconcentratie in grondwater de drempelwaarde van 50 mg/l niet mag overschrijden.

Het [decreet Integraal Waterbeleid](#) van 18 juli 2003, het [grondwaterdecreet](#) van 24 januari 1984 en zijn wijzigingen leggen de doelstellingen en beginselen van deze Europese richtlijnen voor Vlaanderen vast. De normen die moeten gehaald worden zijn vastgelegd in uitvoeringsbesluiten.

Vlaanderen moet de nodige maatregelen en acties nemen om op een integrale wijze de vereiste goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te bereiken.

De maatregelen en acties die tot 2015 in Vlaanderen genomen zullen worden om te evolueren naar de vereiste goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, hebben vorm gekregen in de waterbeheerplannen. De Vlaamse watersystemen zijn ingedeeld in stroomgebieden, bekkens en deelbekkens. De [stroomgebiedbeheerplannen](#), goedgekeurd in 2010, bevatten de maatregelen die op niveau van elk stroomgebied genomen zullen worden. De bekkenbeheerplannen, goedgekeurd in 2009, bevatten acties die per bekken uitgevoerd zullen worden.

De uitvoering van het mestbeleid maakt deel uit van deze plannen. Daarnaast wordt in de plannen ook aandacht gegeven aan bijkomende initiatieven om verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater door nutriënten, sediment en gewasbeschermingsmiddelen vanuit landbouw te beperken. Het gaat dan onder meer over erosiebestrijdingsmaatregelen, de aanleg van grasstroken en bredere bufferstroken langs de waterlopen.

De Vlaamse overheid beschikt over meetnetten die de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater opvolgen. De resultaten van het [Vlaamse freatisch \(ondiep\) grondwatermeetnet](#) en het [MAP-meetnet](#) worden niet alleen gebruikt voor de onderbouwing van het actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn, maar ook voor de toepassing van de Kaderrichtlijn Water en de bijhorende Grondwaterrichtlijn.

3.3 Nutriëntennormen voor oppervlaktewater

In uitvoering van de Kaderrichtlijn Water is voor Vlaanderen een normenkader voor nutriënten in oppervlaktewater uitgewerkt (Besluit van de Vlaamse Regering van 21 mei 2010). Dat normenkader legt milieukwaliteitsnormen vast onder de vorm van [richtwaarden](#), en dit zowel voor de fysico-chemische elementen in oppervlaktewater waaronder nutriënten (nitraat, organische stikstof, totale stikstof, ortho-fosfaat, totale fosfor), als voor de biologische kwaliteitselementen en voor de gevaarlijke stoffen. Voor nitraat mag niet meer dan 10% van de metingen de norm van 10 mg nitraat-stikstof per liter overschrijden in de waterlopen van het type kleine beek en kleine beek Kempen, waarin zich de meeste MAP-meetplaatsen situeren. Dit komt overeen met 43,3 mg nitraat per liter. Voor de zoete en brakke polderwaterlopen is deze norm 5,65 mg nitraat-stikstof per liter, wat overeenkomt met 25 mg nitraat per liter. Voor de parameter ortho-fosfaat is de te behalen milieukwaliteitsnorm voor de waterlopen van het type kleine beek en de zoete polderwaterlopen vastgesteld op een gemiddelde van 0,1 mg oPO_4 -fosfor/l, voor de brakke polderwaterlopen op 0,14 mg oPO_4 -fosfor/l en voor de waterlopen van het type kleine beek Kempen op 0,07 mg oPO_4 -fosfor/l.

Daarnaast zijn er op eutrofiëring gerichte normen voor totaal stikstof en totaal fosfor. Die normen zijn scherper dan voor nitraat en ortho-fosfaat. Dit geeft aan dat de waterkwaliteit niet noodzakelijk in orde is indien de 50 mg nitraat per liter wordt gehaald.

3.4 Nutriëntennormen voor grondwater

Voor grondwater heeft de Vlaamse Regering in 2010 de nitraatnorm van 50 mg/l bevestigd en de fosfaatnormen verlaagd naar 1,34 mg oPO_4 -P/l ([Besluit van de Vlaamse Regering](#) van 21 mei 2010). Deze verlaging is bedoeld om de negatieve invloed van een te hoge concentratie op het leefgebied van grondwaterafhankelijke organismen te voorkomen.

3.5 Richtlijnen betreffende luchtkwaliteit en klimaatbeleid

De Europese NEC-richtlijn (2001/81/EG inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen) heeft als doel de grensoverschrijdende milieuproblemen rond **verzuring** aan te pakken. De NEC-richtlijn legt de Europese lidstaten absolute emissieplafonds op voor onder meer **ammoniak** waaraan sinds 2010 voldaan moet worden. Er staat een herziening van de NEC-richtlijn op het programma, waarin onder meer nieuwe nationale emissieplafonds vastgelegd zullen worden. Die plafonds zullen gelden vanaf 2020.

Een groot deel van de ammoniakemissie in Vlaanderen is afkomstig van dierlijke mest. De uitstoot van ammoniak vanuit de veehouderij en de landbouw draagt via **depositie** (neerslaan) bij tot verzuring van de bodem en eutrofiëring van het water en tast zo de ecosystemen aan.

Bij landbouwactiviteiten en meststoffenbeheer komen bovendien distikstofmonoxide of **lachgas (N₂O) en methaan (CH₄)** vrij. Deze broeikasgassen dragen substantieel bij tot de klimaatverandering.

Dankzij de uitvoering van de Nitraatrichtlijn vermindert ook de uitstoot van ammoniak en van broeikasgassen zoals distikstofmonoxide (N₂O) vanuit de landbouw. Op deze manier draagt het mestbeleid ook bij tot de uitvoering van de NEC-richtlijn.

3.6 Het Gemeenschappelijk landbouwbeleid en randvoorwaarden

Om de naleving van Europese richtlijnen en Vlaamse wetgeving te versterken, moeten landbouwers voldoen aan een aantal randvoorwaarden om rechtstreekse inkomenssteun via toeslagrechten te kunnen krijgen. Meer informatie hierover kunt u vinden op de [website van Landbouw en Visserij](#).

In het volgende tekstdeel wordt vaak doorverwezen naar de website van de Vlaamse Landmaatschappij. Deze website bevindt zich momenteel in een fase van transformatie waardoor het rechtstreeks doorklikken naar de bedoelde informatie binnen deze site wordt bemoeilijkt. Aan deze beperking zal later worden verholpen

4 DE VLAAMSE MESTWETGEVING

Zoals reeds gesteld is mest een onmisbare voedingsstof voor planten, maar een niet oordeelkundig gebruik ervan kan nadelig zijn voor het milieu. De mestwetgeving behandelt alleen de nutriënten **stikstof (N) en fosfaat (P_2O_5)** in de landbouw. Planten hebben uiteraard meer nodig dan deze 2 elementen.

De nutriënt stikstof komt in het milieu (lucht, water en bodem) terecht vanuit de volgende sectoren:

- landbouw via verbrandingsprocessen, bemesting, lozing van afvalwater en ammoniakemissie
- industrie via verbrandingsprocessen en lozing van afvalwater
- huishoudens via lozing van afvalwater
- verkeer via verbrandingsprocessen
- het storten van huishoudelijk afval en slib

De nutriënt fosfaat komt in het milieu (water en bodem) terecht vanuit de volgende sectoren:

- landbouw via bemesting en lozing van afvalwater
- industrie via lozing van afvalwater
- huishoudens via lozing van afvalwater
- het storten van huishoudelijk afval en slib

Om deze vermestende emissies te reduceren, worden inspanningen gevraagd van alle sectoren door zuivering van afvalwater, efficiëntere verbrandingsprocessen en motoren, voorbehandeling van afval, ...

De landbouwsector levert specifiek inspanningen door mestverwerking, emissiearme mesttoediening, de bouw van emissiearme stallen, scherpe(re) bemestingsnormen, recirculatie bij grondloze tuinbouw, nutriëntarme voeders, ...

Alle wettelijke bepalingen rond het reduceren van de vermestende emissies door de landbouw zijn terug te vinden in de mestwetgeving met uitzondering van emissiearme stallen. Dit laatste is terug te vinden in de VLAREM-wetgeving. Via de website www.vlm.be kunt u de wetteksten van de mestwetgeving raadplegen (Regelgeving > Mestbank). Het VLAREM vindt u terug op het energie-milieu-informatiesysteem voor het Vlaams Gewest www.emis.vito.be (Wetgeving > Navigator milieuwetgeving).

Vlaanderen moet elke 4 jaar een doorlichting van het gevoerde mestbeleid aan de Europese Commissie voorleggen, samen met een plan van aanpak om de milieukwaliteit gedurende de volgende 4 jaar verder te verbeteren. Tot en met 2014 loopt het 4de Mestactieplan (MAP4).

5 BEMESTINGSNORMEN

5.1 Stikstof

5.1.1 Hoe zijn de bemestingsnormen voor stikstof tot stand gekomen?

De stikstof(N)bemestingsnormen werden bepaald aan de hand van nauwkeurige N-balansen voor de verschillende akkerbouw- en voedergewassen.

Deze N-balansen houden rekening met:

- de specifieke gewasbehoefte.
- gemiddelde opbrengst.
- stikstoflevering die niet rechtstreeks uit de bemesting komt: stikstofvoorraad bij het begin van het groeiseizoen, mineralisatie van humus tijdens het groeiseizoen, depositie van stikstof.

5.1.2 Totale N of werkzame N?

De maximale hoeveelheid stikstof uit bemesting kan op 2 manieren bepaald worden, namelijk werkzame stikstof of totale stikstof. De mestwetgeving laat beide systemen toe. Het is aan de landbouwer om een keuze te maken.

5.1.2.1 Werkzame stikstof

De maximale hoeveelheid stikstof uitgedrukt in werkzame eenheden, sluit aan bij de klassieke bemestingsadviezen. Een plant neemt immers stikstof op die “werkzaam” is. Voor organische meststoffen zoals dierlijke mest is dit de som van stikstof die al aanwezig is onder minerale vorm en de stikstof die nog organisch gebonden is maar snel afbreekt (<1 jaar vanaf tijdstip toediening).

Naast de norm voor werkzame N hoeft enkel de norm voor dierlijke N nageleefd te worden.

Voorals een landbouwer trager werkende organische meststoffen gebruikt zoals stalmest of compost, biedt dit systeem voordelen om de gewasbehoefte op elk perceel in te vullen. Ook bij toepassing van derogatie blijft er meer ruimte over voor kunstmest. De landbouwer moet daarvoor wel de gebruikte organische mest via de werkingscoëfficiënt omrekenen naar werkzame hoeveelheid stikstof.

5.1.2.2 Totale stikstof

In dit systeem moeten verschillende normen voor N op elk perceel gelijktijdig nageleefd worden:

- N uit dierlijke mest
- N uit andere meststoffen (compost, schuimaarde, etc)
- N uit kunstmest
- totaal toegepaste hoeveelheid N

Veel landbouwers houden vooral uit gewoonte nog vast aan dit systeem, maar het geeft minder inzicht en in veel situaties ook minder ruimte om meststoffen zo efficiënt mogelijk in te zetten in functie van de gewasbehoefte.

In de brochure 'Werkzame stikstof' op www.vlm.be (Mediatheek > Folders en brochures > kies de categorie Mestproblematiek) zijn verschillende voorbeelden opgenomen om de verschillen tussen de 2 systemen te duiden.

5.2 Welke bemestingsnorm is er van toepassing voor stikstof?

Welke bemestingsnorm precies van toepassing is op een perceel hangt af van verschillende factoren:

- het geteelde gewas
- de grondsoort
- toepassing derogatie
- toepassing beheerovereenkomst
- meervoudige teelt per jaar
- beperking als gevolg van een te hoog nitraatresidu in het voorgaand jaar
- specifieke ligging: natuurgebied, fosfaatverzadigd, grondwaterwinning, ...
- keuze voor werkzame stikstof of totale stikstof

Dit zorgt voor een zeer divers scala aan normen voor stikstof. De bemestingsnormen kan je jaarlijks raadplegen in de brochure 'Normen en richtwaarden' op www.vlm.be (Mediatheek > Folders en brochures > kies de categorie Mestproblematiek).

Op het ogenblik dat u de verzamelaanvraag indient op het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij, kunt u een bemestingsprognose opvragen aan de hand van de ingegeven informatie. Op het einde van het jaar wordt door de Mestbank het definitieve bemestingsregime berekend dat van toepassing was in een kalenderjaar aan de hand van de (teelt)informatie die een landbouwer ter beschikking heeft gesteld.

5.3 Fosfaat

5.3.1 Hoe zijn de bemestingsnormen voor fosfaat tot stand gekomen?

De bemestingsnormen voor fosfaat (P_2O_5) voldoen aan het principe van een evenwichtsbemesting. Vooral voor fosfaatverzadigde gebieden werd rekening gehouden met de bodemvoorraad. De berekeningen voor een evenwichtige bemesting in Vlaanderen zijn gebaseerd op de gemiddelde gewasopbrengsten en daaruit voortvloeiende P_2O_5 -gewasexportcijfers.

Dit betekent dat de hoeveelheid P_2O_5 die werkelijk afgevoerd wordt van het veld kan worden aangevuld met P_2O_5 -bemesting.

Fosfaat is niet zo 'mobiel' (wateroplosbaar) als stikstof en is daardoor veel minder onderhevig aan uitspoeling. In de meeste Vlaamse bodems is echter een ruime voorraad aanwezig. Om de bodemvruchtbaarheid van een perceel op het vlak van fosfaat te onderhouden, volstaat het om voor de volgende teelt niet meer fosfaat aan te brengen dan wat er via de oogst van het gewas wordt afgevoerd. Op percelen met een ruime voorraad,

Veel Vlaamse bodems hebben een ruime voorraad aan fosfaat

en die niet aangeduid zijn als fosfaatverzadigd, kan dat zelfs door minder aan te brengen dan wat de norm toelaat.

In tegenstelling met de N-bemestingsnorm betekent dit dat de P_2O_5 - bemestingsnorm lager is dan de totale P_2O_5 -opname door het gewas.

Hoewel fosfaat minder gemakkelijk uitspoelt dan nitraat, is de druk op oppervlaktewater toch (te) hoog. Doorslag bij te hoge verzadigingsgraad en erosie zijn hier oorzaken. Om deze druk te verminderen is het nodig om minder fosfaat toe te dienen dan dat er via de export van gewassen wordt afgevoerd. Daarom is een graduele afbouw van de fosfaatsnorm voorzien tot en met 2018.

5.3.2 Welke bemestingsnorm is van toepassing voor fosfaat?

In de onderstaande tabel staan de algemene bemestingsnormen voor fosfaat tot en met 2018. Indien een perceel gelegen is in [fosfaatverzadigd gebied](#) dan bedraagt de norm slechts 40 kg P_2O_5 per ha. De precieze bemestingsnormen worden jaarlijks geactualiseerd en kunt u raadplegen in de brochure 'Normen en richtwaarden' op www.vlm.be (Mediatheek > Folders en brochures > kies de categorie Mestproblematiek). Hierbij dient aangestipt dat, in tegenstelling tot wat algemeen geldig is voor stikstof, fosfaat niet op niveau van percelen bekeken, maar op bedrijfsniveau.

Tabel 1 Evolutie fosfaatsnormen (kg P_2O_5 per ha)

	2011-2012	2013-2014	2015-2016	2017-2018
Grasland (maaïen)	95	95	95	90
Grasland (maaïen + grazen)	90	90	90	90
1 snede gras + maïs	95	95	95	90
Maïs	80	80	75	70
Wintertarwe en Triticale	75	75	70	70
Wintergerst + ander graan	75	70	70	70
Andere gewassen	75	65	55	55

5.4 Afwijkende bemestingsnormen voor kwetsbare gebieden?

De bemestingsnormen zijn o.a. afhankelijk van het type kwetsbaar gebied en van het [bodemtype](#). Het bodemtype bepaalt ook nog eens de uitrijregeling. Ook het nitraatresidu dat gemeten is op een perceel in een voorgaand jaar, kan een effect hebben op de bemestingsnorm. Aan het instrument nitraatresidu is een [apart hoofdstuk](#) gewijd.

Op een aantal kwetsbare gebieden en bodemtypes kan een afwijking bekomen worden. De afwijkingen worden hier kort aangehaald. Meer informatie om een afwijking te bekomen, vindt u op de website www.vlm.be (Land- & Tuinbouwers > Mestbank).

5.4.1 Derogatie toepassen?

Derogatie (2011-2014) laat toe om voor een aantal gewassen meer dierlijke mest op te brengen dan de algemeen geldende bemestingsnorm van 170 kg N/ha, namelijk:

Tabel 2 Maximale hoeveelheid N uit dierlijke mest voor derogatieteelten

Gewas	Maximale hoeveelheid N uit dierlijke mest, inclusief begrazing (in kg N/ha)
Grasland	250
Maïs voorafgegaan door één snede gemaaid en afgevoerd gras	250
Maïs voorafgegaan door één snede geoogste en afgevoerde snijrogge	250
Wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas	200
Triticale gevolgd door een niet-vlinderbloemig vanggewas	200
Suikerbieten	200
Voederbieten	200

In de jaarlijkse **brochure 'Derogatievoorwaarden'** vindt u de (extra) voorwaarden die nageleefd moeten worden met betrekking tot de aanvraag, mestsoort, uitrijregeling, beheer van grasland, mest- en bodemanalyses, Bemestingsplan en -register. U vindt deze brochure terug op www.vlm.be (Mediatheek > Folders en brochures > kies de categorie Mestproblematiek).

5.4.2 Is het perceel (niet) fosfaatverzadigd?

Op een perceel dat fosfaatverzadigd is, geldt een bemestingsnorm van 40 kg P₂O₅ per ha per jaar.

Een perceel is als fosfaatverzadigd aangeduid als de fosfaatverzadigingsgraad 35% of meer bedraagt. Vanaf deze kritische grens is er op zure zandgrond een grote kans op doorslag van fosfaat. Daarom wordt er een saneringsnorm van 40 kg fosfaat opgelegd.

Er kan van deze saneringsnorm afgeweken worden aan de hand van een bodemanalyse die aantoont dat het perceel:

- **hetzij niet fosfaatverzadigd is.**
- **hetzij een laag fosfaatbindend vermogen heeft.**

Een perceel met een laag fosfaatbindend vermogen is een geval apart. Indien hier een saneringsnorm van 40 kg fosfaat per ha per jaar wordt toegepast, zou na verloop van jaren de volledige bodemvoorraad aan fosfaat opgebruikt zijn. Dat zou de teelt van gewassen onmogelijk maken. Anderzijds zal een bemesting die stevast hoger ligt dan dat er via de oogst van een gewas wordt afgevoerd, leiden tot fosfaatdoorslag. Op dergelijk perceel kan afgeweken worden van de saneringsnorm en mag er evenveel fosfaat toegediend worden als de algemene normen verminderd met 10 kg.

Enkel laboratoria die door de Mestbank erkend zijn voor de parameter P-oxalaat en P-bindend vermogen kunnen een bodemanalyse uitvoeren met het oog op een afwijking op de

saneringsnorm. U vindt een overzicht van alle erkende laboratoria terug op www.vlm.be (Intermediairs > Staalnemers en laboratoria > Lijst erkende labo's).

5.4.3 Kan ik afwijken van de nultbemesting in natuurgebieden?

Op een perceel in een natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaat of een bosgebied geldt een bemestingsverbod met uitzondering van de rechtstreekse uitscheiding van 2 'grootvee-eenheden' (GVE) per ha op jaarbasis. Hierna worden al deze gebieden samen verkort weergegeven als 'natuurgebieden', tenzij anders vermeld.

Twee grootvee-eenheden zijn gelijkgesteld met 170 kg N en 60 kg P₂O₅.

Op het bemestingsverbod in natuurgebieden zijn een aantal uitzonderingen voorzien:

- volledige ontheffing.
- volledige ontheffing in het kader van een huiskavel.
- een beheerovereenkomst 100 kg stikstof uit kunstmest per ha per jaar.
- een vergoeding.

5.4.3.1 Volledige ontheffing

In 2000 is ontheffing verleend voor zogenaamde 'oude' afbakeningen van natuurgebieden. Deze ontheffing geldt voor de volledige gebruiksduur door de landbouwer en is éénmalig overdraagbaar naar een afstammeling in rechte lijn.

Voor afbakeningen, bv. via een GRUP (gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan), na deze datum wordt telkens een procedure opgestart waarbij de betrokken landbouwer een ontheffing kan verkrijgen. Tijdens deze procedure wordt de landbouwer ingelicht over de voorwaarden waaraan voldaan moet worden om de ontheffing te verkrijgen.

5.4.3.2 Ontheffing huiskavel

Een huiskavel is het perceel dat met de woning of stal één ononderbroken geheel vormt. Op een huiskavel is er een ontheffing van de nultbemesting. Bosgebied komt niet in aanmerking voor de huiskavelregeling.

De toekenning gebeurt automatisch door de Mestbank zowel voor 'oude' als nieuwe afbakeningen.

5.4.3.3 Beheerovereenkomst 100 kg N uit kunstmest

Op een perceel natuur van het type 'Potentieel belangrijke graslanden', zonder huiskavelregeling, kan een landbouwer jaarlijks een beheerovereenkomst voor 100 kg N uit kunstmest per ha aanvragen via de verzamelaanvraag. Dit mag toegediend worden bovenop de 2GVE per ha.

5.4.3.4 Een vergoeding

Er kan jaarlijks een vergoeding van 150 euro per ha aangevraagd worden via de verzamelaanvraag. Het perceel mag wel niet gelegen zijn in een erkend natuur- of bosreservaat. Evenmin mag het perceel ontheven zijn van het bemestingsverbod of de huiskavelregeling.

5.4.4 Mijn perceel is van een ander bodemtype! Wat nu?

Het bodemtype wordt algemeen bepaald op basis van de landbouwstreken (Belgische Bodemclassificatie). De mestwetgeving staat toe om een andere classificatie te verkrijgen omdat dit in een aantal gevallen een rechtmatig voordeel oplevert.

5.4.4.1 Zandgronden

De mestwetgeving beschouwt landbouwgrond als zandgrond als die in de landbouwstreek Vlaamse Zandstreek en Kempen ligt, met uitzondering van gronden in de provincie Vlaams-Brabant. Deze laatste wordt uitzonderlijk als niet-zandgrond bekeken.

Op www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Kwetsbare gebieden > Bodemtype > Zandgronden) kunt u een kaart met de afbakening van de zandgronden raadplegen.

De bemestingsnorm voor N op zandgrond is lager (10 tot 30 kg teeltafhankelijk), Ook geldt voor een aantal gewassen een lagere drempelwaarde voor het [nitraatresidu](#) (0 tot 55). Dit hangt af van teelt, bodemtype en [focusgebied](#).

Door middel van een textuuranalyse kunt u een perceel laten erkennen als niet-zandgrond. Enkel laboratoria die door de dienst Land en Bodembescherming van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie erkend zijn voor textuuranalyse (manueel en granulometrisch) mogen deze analyse doen. U vindt de lijst terug op www.lne.be (Thema's > Bodembescherming > Erkenning laboratoria).

De erkenning als niet-zandgrond gaat in vanaf de eerstvolgende 1^e januari als de aanvraag ten laatste op 31 augustus is ingediend. Voor aanvragen ingediend van 1 september tot en met 31 december, moet u een jaar extra geduld hebben.

5.4.4.2 Zware kleigrond

De mestwetgeving beschouwt landbouwgrond als zware kleigrond als die gelegen is in de landbouwstreek Polders.

Op www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Kwetsbare gebieden > Bodemtype > Zware kleigronden) kunt u een kaart met de afbakening van de zware kleigronden raadplegen.

Een perceel dat in zware kleigrond gelegen is heeft enkele voordelen:

- er mag tot en met 14 oktober vloeibare dierlijke mest opgebracht worden.
- bij toepassing van derogatie mag grasland uitzonderlijk gescheurd worden tot en met 15 september ipv 31 mei.
- de drempelwaarde voor het [nitraatresidu](#) ligt voor een aantal gewassen hoger.
- het is tegelijk geen [zandgrond](#).

Door middel van een textuuranalyse kunt u een perceel laten erkennen als zware kleigrond. Enkel laboratoria die door de dienst Land en Bodembescherming van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie erkend zijn voor textuuranalyse ([uitsluitend](#) granulometrisch) komen in aanmerking. U vindt de lijst terug op www.lne.be (Thema's > Bodembescherming > Erkenning laboratoria).

De erkenning als zware kleigrond gaat met terugwerkende kracht in vanaf 1 januari van het jaar van de aanvraag als deze ten laatste op 31 augustus is ingediend. Voor aanvragen ingediend van 1 september tot en met 31 december, gaat de erkenning in vanaf 1 januari daaropvolgend.

5.4.5 Kan ik mijn percelen uit focusgebied krijgen?

In focusgebieden gelden lagere drempelwaarden voor het [nitraatresidu](#) (-10 tot -46).

Het focusgebied omvat gebieden waar op basis van metingen een slechte waterkwaliteit van grondwater en/of oppervlaktewater werd vastgesteld. Dit statuut kan wijzigen door collectieve inspanningen als er tijdens twee opeenvolgende jaren geen enkele overschrijding wordt gemeten in de

Focusgebied komt na 1 jaar slecht resultaat en verdwijnt na 2 jaar goede resultaten

meetpunten oppervlaktewater en/of de evolutie van de metingen in grondwater voldoende dalen.

Anderzijds worden er ook gebieden als focusgebied toegevoegd wanneer er tijdens één winterjaar (dit is van 1 juli tot en met 30 juni het daaropvolgende jaar) een overschrijding in de meetpunten oppervlaktewater (max. 50 mg nitraat/l) gemeten wordt of als de kwaliteit van het grondwater onvoldoende verbetert.

Voor een actuele kaart met de afbakening van focusgebieden kan je terecht op www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Kwetsbare gebieden > Focusgebieden).

5.5 Wat met agromilieuverbintenissen (ALV) en beheerovereenkomsten (VLM)?

Sommige agromilieuverbintenissen en beheerovereenkomsten leggen beperkingen op inzake de bemesting zoals bijvoorbeeld de beheerovereenkomst Water. Via de verzamelaanvraag laat de landbouwer weten op welke percelen de agromilieumaatregel of beheerovereenkomst wordt toegepast. Deze gegevens worden automatisch in rekening gebracht bij de berekening van de bemestingsregimes.

6 NITRAATRESIDU

In de referentieperiode 1 oktober - 15 november wordt op percelen die door de overheid worden aangeduid, het nitraatresidu bepaald. In sommige gevallen is dit op kosten van de landbouwer. Indien het nitraatresidu bepaalde [drempelwaarden](#) overschrijdt, worden zogenaamde [maatregelenpakketten](#) opgelegd.

6.1 Er zijn verschillende “soorten” nitraatresidu!?

Er zijn verschillende soorten van staalnames, afhankelijk van de oorsprong of het doel:

- controlestalen
- opvolgstalen
- derogatiestalen
- stalen Beheerovereenkomst (BO-staal)
- tegenstalen

Bij een **controlestaal** wordt het nitraatresidu bepaald in opdracht en op kosten van de Mestbank. Dit bestaat voornamelijk uit percelen die willekeurig zijn geselecteerd in focusgebieden (iets meer) en niet-focusgebieden (iets minder). Daarnaast zijn er ook door de dienst Handhaving een 100-tal percelen aangeduid, waarvan vermoed wordt dat ze overbemest zijn.

Bij een **opvolgstaal** moet de landbouwer op eigen kosten het nitraatresidu laten bepalen op een perceel dat is aangeduid door de Mestbank, omdat een drempelwaarde in het vorige jaar is overschreden.

Bij een **derogatiestaal** moet de landbouwer op eigen kosten het nitraatresidu laten bepalen op een perceel dat is aangeduid door de Mestbank. Dit is omdat een landbouwer die derogatie heeft aangevraagd meer dierlijke mest per ha mag gebruiken. Dit dient als bewijs dat deze extra hoeveelheid mest op een oordeelkundige manier werd aangewend.

Bij een **BO-staal** moet de landbouwer op eigen kosten het nitraatresidu laten bepalen op een perceel dat is aangeduid door de Mestbank. Dit is omdat een landbouwer die een Beheerovereenkomst Water heeft afgesloten een financiële vergoeding ontvangt. De vergoeding is hoger naarmate het nitraatresidu lager is.

Een **tegenstaal** is een bepaling van het nitraatresidu op initiatief van de landbouwer zelf, op een perceel waarop de Mestbank een controlestaal uitvoert. Indien het nitraatresidu volgens het tegenstaal lager is dan het eigenlijke staal, dan kan de landbouwer dit overmaken aan de Mestbank. Het laagste resultaat wordt verrekend bij de bepaling van het maatregelenpakket.

Een tegenstaal van de bodem mag genomen worden in de periode 1 oktober tot en met 22 november, dit in tegenstelling tot de overige stalen die ten laatste op 15 november genomen moeten worden. De verlenging tot 22 november geldt enkel voor een tegenstaal op een controlestaal.

6.2 Welke informatie levert zo'n nitraatresidu op? De bemesting kan toch niet retro-actief aangepast worden!

Het instrument van het nitraatresidu wordt algemeen door heel wat landbouwers ervaren als een controlemiddel van de overheid. Dit gevoel werd versterkt doordat aanvankelijk een boete werd opgelegd bij overschrijding van de drempelwaarde. Nadien is het systeem omgevormd tot een begeleidend instrument. De oorspronkelijke benaming 'controlestalen' is echter behouden.

Met de informatie die voortvloeit uit de bepaling van het nitraatresidu kan een landbouwer enerzijds terugkoppelen met het voorbije seizoen om na te gaan wat beter had gekund. De hoeveelheid nitraat in de 3 bodemlagen 0-30, 30-60 en 60-90 is namelijk een tijdspeigel: afhankelijk van het bodemtype, de weersomstandigheden, teeltopbrengsten en toegepaste bemesting in de loop van het afgelopen teeltseizoen, kan de hoeveelheid nitraat in elke laag meestal toegewezen worden.

Anderzijds levert het nitraatresidu een eerste indicatie op hoe groot de bodemvoorraad aan nitraat kan zijn bij de start van het volgende seizoen. Het bodemtype speelt daarbij een belangrijke rol: hoe zwaarder het bodemtype, des te meer er beschikbaar blijft. Het hangt ook af van de hoeveelheid neerslag tijdens de volgende winter: bij een droge winter blijft de gemeten hoeveelheid grotendeels intact en bereikbaar voor de volgende teelt, bij een erg natte winter zal het grootste deel van de bodemvoorraad uitgespoeld zijn.

Bij sommige analyse-verslagen staat ook de zuurtegraad (pH) en het humusgehalte (% C) vermeld van het gemeten perceel. Deze informatie is mooi meegenomen.

Jaarlijks wordt een rapport opgesteld over de gemeten nitraatresiduwaarden voor de verschillende teelten in Vlaanderen. In de loop van de maand juni kan je op de website www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Nitraatresidu > Evaluatie van de metingen van het nitraatresidu) dit rapport raadplegen.

6.3 Wat zijn de drempelwaarden?

De drempelwaarde is het maximale nitraatresidu dat in de bodem aanwezig mag zijn tussen 1 oktober en 15 november opdat uitspoeling van nitraat tot een minimum beperkt zou blijven. De drempelwaarde op een perceel is afhankelijk van 3 parameters:

- het bodemtype. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen:
  - o [zandgronden](#)
  - o [zware kleigronden](#)
  - o andere gronden dan zandgronden of zware kleigronden
- de teelt. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen:
  - o specifieke teelten: fruitbomen, chrysanten, snijbloemen, snijplanten, winterbloeiende halfheesters, groenten (groep I, groep II of groep III)
  - o grasland dat uitsluitend gemaaid wordt
  - o grasland dat begraasd en/of gemaaid wordt
  - o maïs
  - o bieten
  - o niet-specifieke teelten: alle andere gewassen
- de ligging in [focusgebied](#): de gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende snel verbetert, worden jaarlijks aangeduid als focusgebied.

De drempelwaarde voor nitraatresidu is afhankelijk van de grondsoort, de teelt en focusgebied

Als het nitraatresidu de drempelwaarden overschrijdt, legt de Mestbank begeleidende maatregelen op om overschrijdingen in de toekomst zo veel mogelijk te vermijden, zogenaamde [maatregelenpakketten](#).

Op www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Nitraatresidu) kunnen de actuele drempelwaarden, de X, Y en Z-waarden en de maatregelenpakketten 1 tem 4 geraadpleegd worden.

6.4 Welke maatregelenpakketten kunnen opgelegd worden?

Als de drempelwaarde wordt overschreden in een bepaald jaar, moet in het jaar daarop een maatregelenpakket met begeleidende maatregelen worden toegepast, zodat het risico dat de drempelwaarde in de toekomst opnieuw wordt overschreden zoveel mogelijk wordt beperkt.

De begeleidende maatregelen zijn gegroepeerd in 4 maatregelenpakketten. Bij overschrijding van een bepaalde drempelwaarde moet het overeenkomstige maatregelenpakket toegepast worden.

Als bij een landbouwer op meerdere percelen de drempelwaarden overschreden werden, blijven de opgelegde maatregelen beperkt tot slechts één perceel: op het perceel met het hoogste maatregelenpakket. Als er meerdere percelen met datzelfde hoogste maatregelenpakket zijn, worden de maatregelen opgelegd op het perceel met de hoogste overschrijding van de overeenkomstige drempelwaarde. De maatregelen op de overige percelen met overschrijding vervallen.

De maatregelen hangen af van de hoogte van de overschrijding: hoe hoger het nitraatresidu, hoe uitgebreider de maatregelen.

Tabel 3 Overzicht begeleidende maatregelen per maatregelenpakket

Maatregelenpakket	1	2	3	4
Op het perceel met maatregelen				
Stikstofanalyse voorjaar + bemestingsadvies	X	X	X	X
Bemestingsregister	X			
Geen derogatie	X	X	X	X
Nitraatresidubepaling najaar	X	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel	X + bijkomend perceel
Geen beheerovereenkomst water			X	X
Verlaging norm dierlijke mest (uitz. begraasd grasland)			-20 %	-60 %
Verlaging ander bemestingsnormen				
- begraasd grasland			-30 %	-30 %
- andere teelten			-30 %	-60 %
Op het bedrijf				
Bemestingsplan- en register		X	X	X
Audit door VLM			X	X
Bij overschrijding op een groenteperceel: N-analyses + bemestingsadviezen voor alle groentepercelen (groep I of II, uitz. vroege aardappelen en spruitkool)			X	X
Als meerdere percelen een nitraatresidu boven de derde drempelwaarde hebben: nateelt/vanggewas op alle percelen van het bedrijf als de teelt het toelaat			X	X

Meer uitgebreide informatie en een brochure over de maatregelenpakketten vindt u op de website www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Nitraatresidu > Begeleidende maatregelen).

7 UITRIJREGELING

7.1 Hoe wordt de uitrijregeling nu bepaald?

De uitrijregeling hangt af van verschillende parameters:

- de mestsoort: kunstmest, dierlijke mest of andere meststof
- aard van de mest: vast of vloeibaar, geattesteerd voor winterspreiding
- overkapte teelt
- groenteteelt, graszodenteelt of fruitbomen
- akker op zware klei
- begrazing

Daarnaast gelden in bepaalde situaties specifieke voorwaarden.

7.1.1 Wat zijn de regels voor het oordeelkundig uitrijden van mest?

Oordeelkundig en op een maatschappelijk verantwoorde manier bemesten veronderstelt om in welbepaalde gevallen geen enkele vorm van mest te spreiden:

- op een perceel dat drassig is, overstroomd, bevroren of besneeuwd
- 5 meter vanaf de bovenste rand van een waterloop*
- 10 meter vanaf de bovenste rand van een waterloop die gelegen is in het Vlaams Ecologisch Netwerk*
- 10 meter vanaf de bovenste rand van een waterloop die aan een helling grenst*
- op zon- en feestdagen (kunstmest mag wel)
- op zaterdag in de Noordzeekustzone (kunstmest mag wel)
- vóór zonsopgang en na zonsondergang

Bovendien mogen de toegediende meststoffen niet afspoelen van het veld.

* Deze bufferende zone zorgt er voor dat er niet per ongeluk mest ongewild in de waterloop terecht komt (bv. bij schokken vliegt kunstmest soms verder dan bedoeld) en dat er bij een regenbui kort na het toedienen het regenwater via oppervlakkige afspoeling de mest meesleurt naar de waterloop. Ook wordt snelle, ondiepe uitspoeling van nitraat in deze zone verminderd.

7.1.2 Wanneer mag ik welke mest uitrijden?

Algemeen mogen dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen toegepast worden **vanaf 16 februari tot en met 31 augustus**.

Rechtstreekse bemesting als gevolg van begrazing kan het ganse jaar door.

7.1.2.1 Uitrijregeling op derogatiepercelen

- Minstens 2/3 van de N uit dierlijke mest moet vóór 31 mei toegepast zijn.
- Kunstmest dat fosfaat (P_2O_5) bevat is niet toegestaan.

7.1.2.2 Uitrijregeling op niet-derogatiepercelen

- Stalmest en champost mag toegepast worden vanaf 16 januari tot en met 14 oktober.
- Bewerkte dierlijke mest en andere meststoffen met een trage stikstofvrijstelling of met een lage stikstofinhoud mogen het ganse jaar door toegepast worden, mits deze meststoffen hiertoe zijn geattesteerd door de Mestbank. Op de website van www.vlm.be (Intermediairs > Erkende Mestvoerders > Mestuitrijreglementering > Attesten > Attest voor een uitzondering op de uitrijverbodsperiode tijdens de winter) vindt u hier meer info over. In volgende tabel worden de gebruiksvoorwaarden weergegeven.

Tabel 4 Gebruiksvoorwaarden meststoffen met trage N-vrijstelling of lage N-inhoud

Soort meststof	Maximale dosering in de periode 1 september tot en met 15 februari	Aanwezigheid gewas
Trage N-vrijstelling	30 kg minerale N/ha	Gewas aanwezig of binnen 30 dagen na toediening
Lage N-inhoud	30 kg N/ha waarvan maximaal 10 kg minerale N/ha	Gewas aanwezig bij toediening

Voor groenten, de teelt van graszoden en fruit gelden specifieke (uitzonderings)regels. Deze kunnen geraadpleegd worden op de website www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Tuinbouw > Vollegrond > bemesting tijdens de winterperiode voor tuinbouwgewassen en fruit).

7.1.3 Welke voorwaarden moet ik naleven als ik na de oogst van een hoofdteelt nog wil bemesten?

Op een akker is het verboden om na de oogst van de hoofdteelt vloeibare dierlijke mest, kunstmest of andere meststoffen toe te passen, tenzij:

- na de hoofdteelt:
  - o ofwel een groente van groep I, II of III als nateelt wordt ingezaaid
  - o ofwel uiterlijk op 31 juli een nateelt ingezaaid wordt
  - o ofwel na 31 juli en uiterlijk op 31 augustus een vanggewas wordt ingezaaid
- bij inzaai van een vanggewas na 31 juli is en uiterlijk op 31 augustus is de hoeveelheid beperkt tot 60 kg N/ha voor dierlijke mest en andere meststoffen en tot 30 kg N/ha voor kunstmest en effluënten uit de mestverwerking
- voor een akker in zware kleigronden geldt dat:
  - o binnen de 15 dagen na de bemesting een vanggewas wordt ingezaaid
  - o na de oogst een nateelt die geen vanggewas is, wordt ingezaaid of geplant.

Deze voorwaarden gelden niet voor geattesteerde andere meststoffen (zie hoger), maar wel voor geattesteerde bewerkte dierlijke mest!

Afbeelding 1 Drijfmestinjectie op akkerland

8 ZIJN ER OOK BEPALINGEN OVER DE MANIER VAN TOEDIENEN VAN MEST?

8.1 Waarom moet mest emissiearm toegediend worden?

Veel mestsoorten, waaronder alle soorten dierlijke mest, bevatten stikstof. Een deel van deze stikstof is aanwezig in de vorm van ammonium (NH_4^+) een ander deel is nog organisch gebonden. Ammonium gaat zich na contact met lucht zeer snel omzetten tot **ammoniak (NH_3)**. Ammoniak is gasvormig en vervluchtigt indien de mest niet vermengd is met grond.

De hoeveelheid stikstof die hierdoor verloren gaat hangt af van:

- de concentratie aan ammonium in de mest
- de pH (zuurtegraad) van de mest
- het drogestofgehalte van de mest (vloeibaar, vast)
- de toegepaste dosis mest
- de weersomstandigheden (droog en zonnig of koud en regenachtig, veel of weinig wind)
- de grondsoort
- de conditie van de bodem (doordringbaarheid voor vloeistoffen)
- de begroeiing
- de gekozen toedieningstechniek.

De weersomstandigheden tijdens of na de mesttoediening hebben we niet onder controle. Maar op de overige factoren hebben we wel invloed: de snelheid om de mest onder te werken (bv. direct in 1 werkgang), de mestsamenstelling aanpassen (verdunnen, inregenen, aanzuren), het bovengrondse mestoppervlak verkleinen (toediening van mest in gleufjes of stroken).

**Ammoniakemissie
beperken**

= winst stikstofbemesting

Hoe emissiearmer de mest is toegediend, des te meer N er in de bodem blijft = besparing op kunstmest.

8.1.1 Wat is emissiearm mest uitrijden?

- andere meststoffen, champost en (strorijke) stalmest die arm zijn aan ammoniakale stikstof, moeten binnen de 24 uur ondergewerkt worden
- dierlijke mest en andere meststoffen die niet arm zijn aan ammoniakale stikstof moeten op de volgende wijze toegepast worden:

Tabel 5 Technieken voor emissiearm aanwenden van mest

Teelt	Emissiearme aanwendingstechniek
Grasland	- zode-injectie - sleepslangtechniek - sleufkouter
Niet-beteelde akkers	- injectie - inwerken binnen 2 uur na spreiden, op zaterdag echter onmiddellijk
Beteelde akkers	- injectie - sleepslangtechniek

- op een perceel met een hellingspercentage van meer dan 8%, moeten de meststoffen op de volgende wijze toegepast worden:
  - o indien beteeld moet de dierlijke mest of vloeibare andere meststoffen toegediend worden door middel van injectie
  - o indien niet-beteeld:
    - moet dierlijke mest toegediend worden door mestinjectie of directe onderwerking in één werkgang
    - moeten kunstmest en andere meststoffen na toediening direct ondergewerkt worden (in één werkgang); voor kunstmest in vaste vorm en andere meststoffen in vaste vorm volstaat onderwerking binnen het uur na toediening
- op een perceel met een gemiddeld stijgingspercentage van meer dan 15% is het opbrengen van meststoffen verboden met uitzondering van beweiding.

8.1.2 Welke meststoffen hoeven niet emissiearm te worden aangewend?

- stalmest of champost die op grasland of op wintergraan in het voorjaar toegepast wordt
- stalmest of champost die gebruikt wordt voor houtige teelten
- gft- of groencompost hiertoe geattesteerd door de Mestbank
- spuistroom hiertoe geattesteerd door de Mestbank
- effluënten van be- of verwerking van dierlijke mest hiertoe geattesteerd door de Mestbank
- kunstmest

8.1.3 Wat met specifieke meststoffen?

Digestaat, spuiwater, spuistroom, effluent, dunne fractie, dikke fractie, slib, ... Vandaag worden heel wat soorten mest aangeboden waarvan soms niet duidelijk is wat de precieze verplichtingen of gebruiksvoorwaarden zijn.

Op de website www.vlm.be vindt u over deze meststoffen meer informatie. U kunt ook contact opnemen met de Mestbank.

9 MAG IK NOG VASTE DIERLIJKE MEST OPSLAAN OP LANDBOUWGROND?

In de periode van 16 januari tot en met 14 november is het toegestaan om vaste dierlijke mest op te slaan op landbouwgrond als:

- de mest is opgeslagen gedurende maximaal 1 maand in afwachting van spreiding
- de afstand van de opslag tot de perceelsgrens en oppervlaktewater ten minste 10 meter is
- de afstand van de opslag tot woningen van derden ten minste 100 meter is
- afvloeien van mestsappen naar de straat en oppervlaktewater verhinderd wordt

Buiten deze periode is de opslag van vaste dierlijke mest op landbouwgrond niet toegestaan.

Afbeelding 2 Mestopslag op kopakker

10 ZIJN ER ELEKTRONISCHE HULPMIDDELEN?

De VLM stelt jaarlijks een update ter beschikking van de Balanssimulator op www.vlm.be (Land- & tuinbouwers > Mestbank > Rekenprogramma's) waarmee een landbouwer:

- de mestbalans voor het bedrijf kan simuleren
- het bemestingsplan en -register kan opmaken
- het aantal bodemstaalnames kan bepalen i.k.v. derogatie

De functionaliteiten worden jaarlijks aangepast.

Met behulp van de Koolstofsimulator op www.lne.be (Thema's > Bodembescherming > Organische stof > Gratis exemplaar Koolstofsimulator) kan een landbouwer verschillende teeltrotaties en bemestingsstrategieën testen op hun effect op het koolstofgehalte van de bodem. Via het project DEMETER tracht de VLM deze simulator verder te optimaliseren voor gebruik door landbouwers. Vijftig landbouwers nemen hieraan deel. Te gepasten tijde zal dit ter beschikking worden gesteld aan alle landbouwers.

11 WAAR KAN IK ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING VINDEN?

11.1 Mestbank

Voor alle technische vragen rond de mestwetgeving, transport van mest, administratieve verplichtingen, enz. kunt u terecht bij de Mestbank. De contactgegevens vindt u op www.vlm.be.

11.2 Bedrijfsadvies

Voor het integreren van de mestwetgeving in de bedrijfsvoering of begeleiding kunt u terecht bij de dienst Bedrijfsadvies van de Vlaamse Landmaatschappij.

Oost- en West-Vlaanderen

Patrick Verstegen

Diensthooft Bedrijfsadvies VLM regio West

Vestiging Brugge, Velodroomstraat 28 – 8200 Brugge tel. 050 45 91 25

Vestiging Gent, Ganzendries 149 – 9000 Gent tel. 09 244 85 46

patrick.verstegen@vlm.be

Antwerpen - Limburg - Vlaams-Brabant

Peter Schildermans

Diensthooft Bedrijfsadvies VLM regio Oost

Vestiging Herentals, Cardijnlaan 1 - 2200 Herentals

Vestiging Hasselt, Koningin Astridlaan 10 - 3500 Hasselt

Vestiging Leuven, Diestsepoort 6 - 3000 Leuven

peter.schildermans@vlm.be

GSM 0485 562 301

11.3 Praktijkcentra

Voor begeleiding rond de (bemesting van) teelten kunt u terecht bij de [praktijkcentra](#).

11.4 Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB vzw)

Voor de opvolging van de waterkwaliteit samen met andere landbouwers in uw buurt kunt u terecht bij de waterkwaliteitsgroepen van het CVBB. Ook voor begeleiding inzake bemesting kunt u hier terecht.

Provinciale coördinatoren CVBB

Antwerpen

Joris De Nies

joris.denies@proefstation.be

Tel. 015 30 00 60

Limburg

PC Fruit

Tel. 011 69 70 80

Oost-Vlaanderen

Micheline Verhaeghe

mv@proefcentrum-kruishoutem.be

Tel. 09 381 16 33

Vlaams-Brabant

Katleen Geerinckx

katleen.geerinckx@vlaams-brabant.be

Tel. 016 29 01 24

West-Vlaanderen

Brecht Catteeuw

brecht.catteeuw@inagro.be

Tel. 051 27 32 33

Algemeen coördinator CVBB

Dirk Coomans

dirk.coomans@cvbb.info

GSM 0473 83 70 20

AFKORTINGENLIJST

ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
CVBB	Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting
EU	Europese Unie
GVE	Grootvee eenheden
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie
MAP	MestActiePlan
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij

C	Koolstof
K	Kalium
N	Stikstof
P	Fosfor

AFBEELDINGENLIJST

Afbeelding 1 Drijfmestinjectie op akkerland	21
Afbeelding 2 Mestopslag op kopakker	24

TABELLENLIJST

Tabel 1 Evolutie fosfaatnormen (kgP ₂ O ₅ per ha)	12
Tabel 2 Maximale hoeveelheid N uit dierlijke mest voor derogatieteelten	13
Tabel 3 Overzicht begeleidende maatregelen per maatregelpakket	19
Tabel 4 Gebruiksvoorwaarden meststoffen met trage N-vrijstelling of lage N-inhoud	21
Tabel 5 Technieken voor emissiearm aanwenden van mest	22